

Utlåtande 2017:169 RVI (Dnr 106-1122/2016)

Sommarlovsberedskap mot tvångsäktenskap

Motion (2016:86) av Lotta Edholm (L)

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.
Motion (2016:86) av Lotta Edholm (L) om sommarlovsberedskap mot tvångsäktenskap anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Föredragande borgarrådet Åsa Lindhagen anför följande.

Ärendet

Lotta Edholm (L) har inkommit med en motion till kommunfullmäktige om sommarlovsberedskap mot tvångsäktenskap. I motionen redovisas resultatet av en undersökning som visar att ungefär 8 500 ungdomar i Sverige upplever oro över att inte själva få välja vem de skulle gifta sig med. Motionären föreslår åtgärder för att skydda ungdomar som mot sin vilja ska resa utomlands för att ingå äktenskap, bland annat genom informationsmaterial på internationella flygplatser och möjligheten att slå larm, till exempel genom ett särskilt telefonnummer dit de kan vända sig. Motionären menar att Stockholms stad behöver ha beredskap för att hjälpa de ungdomar som larmar och erbjuda dem adekvat stöd.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, Skarpnäcks stadsdelsnämnd, Spånga-Tensta stadsdelsnämnd, Södermalms stadsdelsnämnd, Länsstyrelsen i Östergötland, Riksförbundet för kvinno- och tjejjourer - Roks, Riksorganisationen Glöm aldrig Pela och Fadime - GAPF, Unizon och Transportstyrelsen. Tjejers rätt i samhället – TRIS har inkommit med ett yttrande. Länsstyrelsen i Östergötland, Riksorganisationen Glöm aldrig Pela och Fadime och Unizon har valt att inte besvara remissen.

Stadsledningskontoret ser positivt på åtgärder som kan förhindra tvångsäktenskap. Kontoret framför att det idag finns en välfungerande befintlig organisation och struktur för länsgemensamt samarbete, där informationsinsatser kan planeras och genomföras. Kontoret anser att frågan om eventuellt samarbete med Swedavia/Arlanda flygplats bör hanteras inom det pågående länsövergripande samarbetet.

Socialnämnden anser att en informationskampanj bör ske i samarbete med involverade parter på en länsövergripande nivå, med huvudinriktningen att förebygga och förhindra barn- och tvångsäktenskap.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd ser positivt på alla insatser som kan bidra till att minska påtvingat äktenskap bland stadens unga men anför också att Stockholm stad som enskild och utomstående kommun inte bör ansvara för att distribuera information till denna målgrupp genom internationella flygplatserna.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd ser positivt på förslaget att Stockholm stad söker samarbete med bolag samt organisationer inom civila samhället för att se till att information om hur man går tillväga för att slå larm i en sådan situation finns tillgänglig.

Södermalms stadsdelsnämnd ser positivt på förslaget att staden söker ett samarbete med Swedavia/Arlanda flygplats för att se till att information finns tillgänglig på flygplatsen. Nämnden har egna skyddade boenden för våldsutsatta kvinnor där det finns en beredskap att med kort varsel ta emot bland annat den målgrupp som avses i motionen.

Riksförbundet för kvinno- och tjejjourer i Sverige – Roks instämmer i förslaget om att Sverige bör förbättra sin beredskap för att motverka tvångs gifte, men anser att det är för sent att göra informationskampanjer på flygplatser.

Tjejers rätt i samhället – TRIS välkomnar förslaget om sommarlovsberedskap mot tvångsäktenskap och ser det som ett viktigt steg för att skydda personer som riskerar att bli bortgifta i tvångs- och barnäktenskap.

Transportstyrelsen avstår från att lämna synpunkter om förslaget i sak, men påtalar att det regelverk som reglerar luftfartsskyddet inte har någon koppling till förslaget och att det snarare är Swedavia och de bolag som trafikerar Arlanda som bör lämna synpunkter på förslaget.

Mina synpunkter

Lotta Edholm lyfter i sin motion en angelägen fråga om hur vi kan skydda barn och unga från att utsättas för tvångsgifte, ett av de allvarigaste uttrycken av hedersrelaterat våld och förtryck. Hedersrelaterat våld och förtryck är ett allvarligt samhällsproblem som innebär en upprepad kränkning av grundläggande mänskliga rättigheter. Våldet och förtrycket orsakar ett omfattande mänskligt lidande och medför dessutom stora samhällsekonomiska kostnader. Våld och förtryck som utövas i en hederskontext riktas i stor utsträckning mot flickor och kvinnor, och är därför ett omfattande jämställdhetsproblem. Även pojkar och unga män som lever i en hederskontext kan utsättas. Därtill är transpersoner en särskilt utsatt grupp.

Jag delar helt Edholms engagemang i dessa frågor. Vi kan aldrig acceptera att människor inte har makten över sina egna liv. Därför är jag också glad över att vi i kommunfullmäktige den 30 januari i år beslutade om ett nytt program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck (Dnr 155-1324/2016). Det är första gången staden har antagit ett program mot hedersrelaterat våld och förtryck. Arbetet med att implementera programmet pågår nu, och en bärande del i detta är utbildning av stadens medarbetare. Medvetenheten och kunskapen om hur hedersrelaterat våld och förtryck kan upptäckas och motverkas ska öka.

I sin motion lyfter Edholm ett konkret förslag om att staden i samarbete med Swedavia/Arlanda flygplats ska genomföra en informationskampanj med syfte att nå ut till unga personer om hur de kan slå larm om en förestående resa till ett påtvingat äktenskap. Jag anser att förslaget är lovvärt, men att den information Edholm vill sprida kommer i ett alldeles för sent skede. Ska vi öka möjligheterna att ge stöd till unga personer som riskerar att giftas bort mot sin vilja behöver vi nå ut till dem i ett tidigare skede. Detta är också något som Roks lyfter i sitt remissvar.

I syfte att nå ut i ett tidigare skede har Origo resurscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck tidigare i år lanserat en läns gemensam affischkampanj mot tvångsäktenskap. Affischkampanjen genomförs på samtliga högstadies- och gymnasieskolor i länet (runt 800 st.) samt på de 24 ungdomsmottagningar som finns i länet. I kampanjen finns uppgifter om att

man som ung person kan vända sig till Origo om man har behov av hjälp och stöd utifrån en oro för att giftas bort mot sin vilja. Hos Origo finns personal med stor kompetens i frågor som rör hedersrelaterat våld och förtryck och som är vana vid att länka vidare kontakt till socialtjänst och sjukvård vid behov. Genom kampanjen ser jag att vi har stora möjligheter att nå ut till och ge stöd åt de ungdomar som riskerar att utsättas för tvångsäktenskap.

Med det sagt ska informationsinsatser på Arlanda av det slag som Edholm föreslår inte avfärdas helt. Jag ser dock inte att det är möjligt för Stockholm som enskild kommun att genomföra en sådan kampanj, då samordning krävs med samtliga kommuner i landet för att säkerställa att ingen ungdom faller mellan stolarna. Det bör vara statens uppgift att stå för en nationell samordning av detta slag. Jag kommer därför att föra fram till länsstyrelsen att de bör verka för en sådan samordning.

Att leva ett liv fritt från hedersrelaterat våld och förtryck är en fråga om individens frihet, det är en jämställdhetsfråga och det är en fråga om mänskliga rättigheter. Ingen ska behöva känna sig begränsad i hur man väljer att leva sitt liv. Därför är kampen mot hedersrelaterat våld och förtryck så viktig.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Motionen

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motion (2016:86) av Lotta Edholm (L) om sommarlovsberedskap mot tvångsäktenskap anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Stockholm den 31 maj 2017

På kommunstyrelsens vägnar:
KARIN WANNGÅRD

Åsa Lindhagen

Kerstin Tillkvist

Reservation anfördes av Lotta Edholm (L) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Motion (2016:86) av Lotta Edholm (L) om sommarlovsberedskap mot tvångsäktenskap bifalls.
2. Därutöver anføres följande.

Hedersvåld och –förtryck är en av de största kränkningarna av mänskliga rättigheter i Stockholm idag. En del av detta förtryck är tvångsäktenskap. Ungdomar som riskerar att bli utsatta för tvångsäktenskap måste få hjälp och stöd att undvika att bli bortgifta.

Det är därför lite oroväckande att läsa det ansvariga borgarrådets synpunkter. Istället för att ställa sig positiv till idén och verka för dess genomförande väljer borgarrådet att lyfta några av de saker som staden redan gör. Dessa insatser är givetvis oerhört viktiga, och självklart är det bättre att alla unga personer som riskerar att giftas bort mot sin vilja kan nås av information och stöd i ett så tidigt skede som möjligt, men att i det närmaste vifta bort förslaget i motionen med orden ”Jag anser att förslaget är lovvärt, men att den information Edholm vill sprida kommer i ett alldeles för sent skede” visar enbart att man inte förstått dess innebörd.

En informationskampanj på Arlanda och våra andra internationella flygplatser kan bli en persons sista utväg för att slippa resa. Oavsett om det handlar om ett telefonnummer att ringa eller sätt att bli uppmärksam på så ökar chansen att hinna nå de ungdomar som är i konkret fara men som ännu inte har åkt. Då duger det inte att som borgarrådet gör, att passivt hänvisa till det bör vara statens uppgift att stå för en nationell samordning av detta slag.

Vi tror att det hade varit fullt möjligt att genomföra idén om en informationskampanj på Arlanda redan förra sommaren. Liknande informationskampanjer genomfördes på tre andra flygplatser. Swedavia meddelade att de var positiva men idén föll mellan stolarna. Swedavia väntade på ett initiativ från staden, som inte kom. Vi kan bara beklaga att staden och Swedavia inte lyckades etablera ett samarbete.

För oss är det viktiga naturligtvis inte om det är staden eller någon annan aktör som ligger bakom en kampanj, utan att färre unga tjejer blir bortgifta. Vi tycker dock att staden i avvaktan på nationella kampanjer bör ta ett eget initiativ till att samla regionala aktörer och gemensamt arbeta i motionens riktning. Sommarlovsberedskap omfattar dock mer än bara kampanjer på flygplatser och annan kollektivtrafik. Det handlar om att se till att det finns bemanning på sommaren för att snabbt kunna ta hand om barn och unga som måste få skydd och att det finns en medvetenhet hos personal i staden som möter unga att exempelvis känna igen tecken på oro inför sommarlovet. Ingen tjej eller kille ska behöva bli bortgift i Stockholm i sommar.

Remissammanställning

Ärendet

Lotta Edholm (L) har inkommit med en motion till kommunfullmäktige om sommarlovsberedskap mot tvångsäktenskap. I motionen redovisas resultatet av en undersökning som visar att ungefär 8 500 ungdomar i Sverige upplever oro över att inte själva få välja vem de skulle gifta sig med. Motionären föreslår åtgärder för att skydda ungdomar som mot sin vilja ska resa utomlands för att ingå äktenskap, bland annat genom informationsmaterial på internationella flygplatser och möjligheten att slå larm, till exempel genom ett särskilt telefonnummer dit de kan vända sig. Motionären menar att Stockholms stad behöver ha beredskap för att hjälpa de ungdomar som larmar och erbjuda dem adekvat stöd.

Motionären föreslår att kommunfullmäktige beslutar att:

- Stockholms stad söker samarbete med Swedavia/Arlanda flygplats för att sätta upp och ansvara för information om vart man kan ringa eller vad man kan göra för att slå larm om en förestående resa till ett påtvingat äktenskap.
- Stockholms stad ser över sin organisation vad gäller till exempel skyddat boende för att se till att de ungdomar som i sommar slår larm möts av ett adekvat stöd och skydd från dag 1.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, Skarpnäcks stadsdelsnämnd, Spånga-Tensta stadsdelsnämnd, Södermalms stadsdelsnämnd, Länsstyrelsen i Östergötland, Riksförbundet för kvinno- och tjejjourer – Roks, Riksorganisationen Glöm aldrig Pela och Fadime - GAPF, Unizon och Transportstyrelsen. Tjejers rätt i samhället – TRIS har inkommit med ett yttrande. Länsstyrelsen i Östergötland, Riksorganisationen Glöm aldrig Pela och Fadime och Unizon har valt att inte besvara remissen.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 21 november 2016 har i huvudsak följande lydelse.

I juli 2014 skärptes lagstiftning kring tvångsäktenskap och barnäktenskap. Två nya brott infördes i brottsbalken, och samtidigt avskaffades möjligheten för barn att få dispens att gifta sig. Stadsledningskontoret delar motionärens syn på att insatser som kan förhindra tvångsäktenskap bör prioriteras. Arbetet är prioriterat genom kommunfullmäktiges mål 4.5 *Stockholm är en stad där ingen behöver vara rädd för våld* där åtgärder som syftar till att förhindra hedersrelaterat våld och förtryck särskilt lyfts fram.

Stockholms stad driver i dag resurscentrumet Origo i samarbete med övriga kommuner i länet, Stockholms läns landsting och Polismyndigheten. Origo arbetar mot hedersrelaterat förtryck och våld och är Sveriges första myndighetsgemensamma resurscentrum med fokus på ungdomar som lever med hedersnormer. Inom ramen för Origo finns möjligheter att utforma länsövergripande information mot barn- och tvångsäktenskap.

I motionen föreslås att Stockholms stad ska genomföra insatser utanför kommunens geografiska gräns (Arlanda flygplats ligger i Sigtuna kommun). Enligt kommunallagens så kallade lokaliseringsprincip får kommunen tillgodose intressen som är lokaliserade inom kommunen, vilket inte innebär ett absolut krav på geografisk anknytning till kommunen. Motionens förslag innebär att informationsinsatser skulle göras utanför kommungränsen, men eftersom informationen delvis riktas till kommunens invånare bedömer stadsledningskontoret att den föreslagna informationsinsatsen ändå skulle kunna vara kompetensrelaterad.

I motionen föreslås att informationen på flygplatsen bör innehålla hänvisning till relevanta telefonnummer dit utsatta ungdomar kan vända sig. Stadsledningskontoret bedömer att införandet av specifika larmtelefonnummer behöver utredas vidare för att kunna genomföras. Enligt socialtjänstlagen ligger ansvaret för insatser på vistelsekommunen, vilken i detta fall är Sigtuna kommun. De juridiska förutsättningarna för Stockholms medverkan behöver därmed utredas ytterligare.

Ett införande av ett larmtelefonnummer skulle kräva beredskap att erbjuda stöd och skydd med kort varsel. Stadsledningskontoret bedömer att Stockholms stads befintliga verksamheter har möjlighet att erbjuda denna typ av stöd och skydd via Stockholms stads socialjour, till exempel i skyddade boenden, men att frågor kring samordning, ansvarsfördelning och liknande skulle behöva klargöras utifrån uppdraget.

Sammantaget ser stadsledningskontoret positivt på åtgärder som kan förhindra tvångsäktenskap. I dag finns en välfungerande befintlig organisation och struktur för länsgemensamt samarbete, där informationsinsatser kan planeras och genomföras. Kontoret anser att frågan om eventuellt samarbete med Swedavia/Arlanda flygplats bör hanteras inom det pågående länsövergripande samarbetet. Eventuella insatsförslag kan behöva utredas juridiskt.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 22 november 2016 att hänvisa till förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av Frida Johansson Metso m.fl. (alla L), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Stina Bengtsson (C) med hänvisning till Liberalernas reservation.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 21 oktober 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen vill framhålla att en stor medvetenhet finns om betydelsen av skyddande och stödjande insatser till personer som riskerar att utsättas eller utsätts för hedersrelaterat förtryck och våld.

Länsstyrelsen i Östergötland har regeringens uppdrag att vägleda i frågor som rör hedersvåld. Länsstyrelsen har bland annat startat ett nationellt kompetensteam och en stödtelefon dit yrkesverksamma kan vända sig för att få råd. Vidare har man utarbetat olika stöd- och informationsmaterial.

För att ytterligare förstärka arbetet inom området planerar regeringen att under hösten 2016 presentera en ny strategi med förslag till vidare åtgärder. Antalet minderåriga asylsökande, som är gifta när de kommer till Sverige, har enligt regeringen kraftigt ökat efter förra höstens flyktingström. Samma bedömning görs av Nationella kompetensteamet vid Länsstyrelsen i Östergötland.

Origo (Stockholms läns resurscentrum mot hedersrelaterat förtryck och våld) arbetar med målgruppen ungdomar och unga vuxna 13-26 år, som begränsas av hedersnormer. Verksamheten erbjuder också vägledning samt konsultation till alla yrkesgrupper som möter och arbetar med målgruppen. Vid samtal med verksamhetsansvarig vid Origo bekräftas ovanstående bedömning av att problematiken riskerar att öka. Origo har därför gjort bedömningen att behov finns av att utforma en länsövergripande kampanj mot barn- och tvångsäktenskap. En planering för detta har redan påbörjats. Bedömningen är att inriktning bör ha en mer förebyggande karaktär och information bör ges i miljöer och sammanhang där ungdomarna vistas. En kampanj bör tidsmässigt förläggas under våren 2017, det vill säga innan sommarlovet. Målgruppen för kampanjen föreslås vara ungdomar i högstadie- och gymnasieskolor. Ingen avgränsning bör göras avseende kön med mera, och målgruppen ska inkludera HBTQ ungdomar. Syftet är att ge riskutsatta personer tidsutrymme att processa sina farhågor och ge möjlighet att söka hjälp och stöd innan man är på väg ut ur landet. Ett förebyggande arbete undviker även en akutstyrning av insatser. En förebyggande kampanj bör ske i samverkan med

Stockholms läns länsstyrelse och Operation kvinnofrid och andra involverade myndigheter som polismyndigheten och hälso- och sjukvården.

Med hänvisning till ovanstående instämmer förvaltningen i den bedömning som görs av Origo om behovet av att utforma en kampanj med en förebyggande inriktning. Förvaltningen anser att det är viktigt att insatser och hjälp fokuserar på att förhindra att barn- och tvångsäktenskap sker.

Förvaltningen menar vidare att kampanjer på Sveriges flygplatser huvudsakligen bör genomföras på nationell nivå och samordnas av Nationella kompetensteamet vid Länsstyrelsen i Östergötland. Eventuella nationella stödresurser i form av t.ex. jourtelefon dit hjälpbehövande kan ringa bör kopplas till kompetensteamet vid Länsstyrelsen i Östergötland.

Förvaltningen vill betona betydelsen av att genomförandet av en kampanj bör ske inom ramen för det samarbete som idag pågår inom Stockholms län kring frågor om hedersrelaterat förtryck och våld. Målgruppen ungdomar rör sig inom hela länet. Flera av ungdomarna bor i en kommun, men går i skola i en annan kommun. Förvaltningen anser därför att det är viktigt att information sprids så brett som möjligt för att nå utsatta målgrupper och vill understryka betydelsen av ett regionalt och länsövergripande samarbete.

Förvaltningen bedömer att behov finns av att stämma av kapaciteten hos stadens verksamheter som erbjuder skydd och stöd i akutsituationer till riskutsatta personer. Förvaltningen anser att ansvaret för avstämningen bör läggas på alla förvaltningar som har verksamheter som erbjuder akutinsatser till berörd målgrupp.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 24 november 2016 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen samt att justera paragrafen omedelbart.

Skarpnäcks stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 3 oktober 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ser positivt på alla insatser som kan bidra till att minska påtvingat äktenskap bland stadens unga. Idag finns ett samarbete mellan förvaltningen och skolkuratorer som är verksamma inom stadsdelsområdet för att bland annat sprida information och erbjuda stöd gällande tvångsäktenskap.

Unga som tvingas resa till andra länder för att gifta sig, reser inte sällan genom Arlanda i Stockholm men även Landvetter i Göteborg och Malmö flygplats. Förvaltningen ser det som viktigt att ungdomar som är i akut risk för att giftas mot sin vilja, får information om var de kan vända sig för att få akut hjälp.

Det är förvaltningens mening att Stockholms stad som enskild och utomstående kommun, inte ska ansvara för att distribuera information till denna målgrupp genom

internationella flygplatserna. Förvaltningen anser att det är viktigt att Stockholms stad istället inleder ett samarbete med de kommuner där de internationella flygplatserna är lokaliserade, för att säkerställa att våldsutsatta personer får skyndsamt och adekvat stöd av den kommun där de vistas, i enlighet med gällande lagstiftning.

I övrigt har förvaltningen ingenting att erinra gällande motionen.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 15 december 2016 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen samt att justera paragrafen omedelbart.

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 4 november 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig helt bakom insatser som kan bidra till att minska påtvingade äktenskap bland stadens unga. Förvaltningen anser även att det är viktigt att sprida information om det stöd som finns gällande detta.

Förvaltningen ser därför positivt på motionen att Stockholm stad söker samarbete med bolag samt organisationer inom civila samhället för att se till att information om hur man går tillväga för att slå larm i en sådan situation finns tillgänglig. Exempel på sådant samarbete kan vara med Swedavia/Arlanda flygplats och organisationer som kvinno- och tjejjourer.

Förvaltningen arbetar genom relationsvårdsteamet med att öka kunskapen hos medarbetarna om hur man upptäcker, förbygger och hanterar våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Förvaltningen har idag en hög beredskap, oavsett tidperiod, vad gäller att hantera och ge stöd till våldsutsatta.

Södermalms stadsdelsnämnd

Södermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 24 november 2016 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen samt att justera paragrafen omedelbart.

Reservation anfördes av Filip Solsjö m.fl. (alla M) och Anne-Lie Elfvén (L), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Djuna Jangmyr (Fi) med hänvisning till förvaltningens förslag till beslut.

Ersättaryttrande gjordes av Fredrik Lindstål (C) med hänvisning till den gemensamma reservationen från Moderaterna och Liberalerna.

Södermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 24 oktober 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ser positivt på förslaget att staden söker ett samarbete med Swedavia/Arlanda flygplats för att se till att information finns tillgänglig på flygplatsen. Förvaltningen anser att informationen bör hänvisa till stadsgemensamma funktioner, såsom Origo, och även andra organisationer som staden samarbetar med, exempelvis kvinno- och tjejjourer. Av informationen bör också framgå var ungdomar kan vända sig i respektive stadsdelsnämnd för att få hjälp.

Södermalms stadsdelsförvaltning har egna skyddade boenden för våldsutsatta kvinnor. På dessa boenden finns en beredskap att med kort varsel ta emot bland annat den målgrupp som avses i motionen. Personalen på boendena är utbildade för att kunna ge pedagogiskt och adekvat stöd. Förvaltningen delar motionärens uppfattning att det är viktigt att staden även har en plan för hur dessa flickor ska stödjas långsiktigt.

Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige – Roks

Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige – ROKS yttrande daterat den 22 september 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Sammanfattning

Roks instämmer i förslaget om att Sverige bör förbättra sin beredskap för att motverka tvångsgifte. Motionären föreslår att denna beredskap ska bestå av att under sommarmånaderna implementera samarbete mellan Swedavia/Arlanda och Stockholms stad för att sprida information samt förbättra möjligheterna till skyddat boende från dag ett.

Bakgrundsinformation

Familjemedlemmars kontroll av en ungdoms sexualitet och val av partner beskrivs i annat ordalag som våld i hederns namn. Våldet kan vara fysiskt och ta sig uttryck genom olika former av kontroll. Förtrycket som i denna kontext utövas av ett kollektiv rättfärdigas genom föreställningar om oskuld och ärlighet. Ofta är familjen auktoritet en äldre manlig figur som, med hjälp av andra familjemedlemmar, utsätter offret för kontroll och våld. Följden blir att de unga kvinnorna sällan har någon närstående att prata med och att en stor skam omger alternativet att berätta om

förhållandena för utomstående. Det senare är nära förbundet med en rädsla att utsätta familjemedlemmar för lagpåföljder. Att ta sig ur en familjesituation där våld i hederns namn förekommer är därför en lång process som kräver mycket stöd från omgivningen och mod från den utsatta. Efter en anmälan är det av stor vikt att den utsatte snabbt placeras på ett skyddat boende på grund av risken för att annars utsättas för allvarliga påföljder.

Kritik som bör beaktas

Roks anser att beredningen är gjord med god vilja, men bristfällig. I motionens första del yrkar Lotta Edholm för att informationsspridning på flygplatser skulle ge möjlighet för flickor att undkomma tvångsäktenskap. I vilken utsträckning detta skulle vara möjligt för den utsatte redogörs inte för. Roks uppfattning är, med hänvisning till informationen i bakgrundsstycket, att insatsen motionären föreslår sätts in för sent. I stället rekommenderar Roks att information av slaget motionären lägger fram placeras ut på fritidsgårdar, ungdomsmottagningar och i skolor för att på detta sätt etablera kontakt med organisationer som kan bistå med praktisk hjälp och stöd.

Roks vill avslutningsvis uppmärksamma motionären om att det är flickor och tjejer under 18 år som är aktuella i de fall motionen avser, inte vuxna kvinnor. Detta är en omständighet som öppnar upp för tillämpning av särskilda bestämmelser, möjliggör större ingripanden rörande barnets skydd och omsorg samt förskjuter ansvaret från den utsatta att själv agera och istället åläggs vuxna i barnets omgivning. Enligt socialtjänstlagen (2001:453) 5 kap 1 § ska socialnämnden verka för att barn och unga växer upp under trygga förhållanden samt bedriva uppsökande verksamhet och annat förebyggande arbete för att förhindra att barn och unga far illa. Vidare ges socialtjänsten, genom 2 § i lag (2901:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, befogenheter att omhänderta barn om missförhållanden i hemmet uppdagas. Resurser för att öka kunskapen hos socialtjänst, polis och i skola anser vi därför hade varit lämpligare såväl som effektivare än insatser riktade mot flickan i fråga. Detta tror Roks i förlängningen skulle förbättra situationen gällande snabb placering på skyddat boende.

Tjejers rätt i samhället – TRIS

Tjejers rätt i samhället – TRIS yttrande daterat den 25 november 2016 har i huvudsak följande lydelse.

TRIS välkomnar förslaget om sommarlovsberedskap mot tvångsäktenskap och ser det som ett viktigt steg för att skydda personer som riskerar att bli bortgifta i tvångs- och barnäktenskap.

TRIS har några punkter för motionen att se över:

Att se över och synkronisera eventuell kampanj från Stockholms stad med eventuella nationella kampanjer (om liknande blir av även 2017).

Att se över möjligheten att även få in resor med syfte om könsstämpning samt s.k. korrigerings/uppfostringsresor. Detta är två förkommande fenomen som oftast sker under lov likt tvångsäktenskapsresor som också behöver fångas upp i informationskampanjer för att förebygga.

Att Stockholms stad även ser över skyddade boende med specifik kunskap om HRV nationellt (inte bara i Stockholms stad), detta då målgruppen som utsätts för hedersrelaterat förtryck och våld ofta har en mycket hög hotbild och behöver placeras längre bort än sin hemstad/hemkommun. Vidare att Stockholms stad ser över skyddade boenden för särskilt utsatta grupper exempelvis; intellektuell funktionsnedsättning, HBTQ, nyanlända samt boenden som tar emot pojkar och par med särskild kompetens i HRV.

Transportstyrelsen

Transportstyrelsens yttrande daterat den 26 oktober 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Transportstyrelsen har fått en av Liberalerna framförd motion på remiss från Stockholms stad som rör förslag på olika former av sommarlovsberedskap mot tvångsäktenskap. Även om Transportstyrelsen sannolikt inte har en skyldighet att svara på denna typ av remiss har vi valt att behandla den mot bakgrund av att vi kan lämna upplysningar som kan vara till nytta för Stockholms stad. Vi avstår dock från att ha synpunkter i sak.

Det regelverk som skulle kunna beröras av förslaget är det som behandlar luftfartsskyddet. Transportstyrelsen gör bedömningen att regelverket saknar koppling till förslaget i motionen. Transportstyrelsen rekommenderar dock att såväl Swedavia, i egenskap av flygplatshållare, som de bolag som trafikerar Stockholm Arlanda flygplats bereds möjlighet att lämna synpunkter på förslaget i motionen.

Reservationer m.m.

Socialnämnden

Reservation anfördes av Frida Johansson Metso m.fl. (alla L) enligt följande.

3. Att tillstyrka motionen.
4. Att i övrigt anföra följande.

Vi tror att det hade varit möjligt att genomföra idén om en informationskampanj redan i somras. Swedavia meddelade att de var positiva men idén föll mellan stolarna. Swedavia väntade på initiativ från staden, som inte kom. Vi kan bara beklaga att staden och Swedavia inte lyckades etablera ett samarbete.

Vi håller med om att den kompetens som finns hos Länsstyrelsen i Östergötland kan tas tillvara i ett informationsarbete. Länsstyrelsen var också en drivande kraft bakom att en sommarlovskampanj mot tvångsäktenskap kunde genomföras på tre flygplatser i somras. För oss är det viktiga naturligtvis inte om det är staden eller någon annan aktör som ligger bakom en kampanj, utan att färre unga tjejer blir bortgifta. Vi tror dock att staden i avvaktan på nationella kampanjer bör samla regionala aktörer och gemensamt arbeta i motionens riktning.

Sommarlovsberedskap omfattar dock mer än bara kampanjer på flygplatser och annan kollektivtrafik. Det handlar om att se till att det finns bemanning på sommaren för att snabbt kunna ta hand om barn och unga som måste få skydd och att det finns en medvetenhet hos personal i staden som möter unga att exempelvis känna igen tecken på oro inför sommarlovet. Vi välkomnar att förvaltningen delar bilden att det finns behov av att stämma av kapaciteten. Ingen tjej eller kille ska behöva bli bortgift i Stockholm i sommar.

Södermalms stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Filip Solsjö m.fl. (alla M) och Anne-Lie Elfvén (L) enligt följande.

1. Att tillstyrka motionen.
2. Att i övrigt anföra följande.

Hedersvåld och –förtryck är en av de största kränkningarna av mänskliga rättigheter i Stockholm idag. En del av detta förtryck är tvångsäktenskap. Ungdomar som riskerar att bli utsatta för tvångsäktenskap måste få hjälp och stöd att undvika att bli bortgifta.

Vi tror att det hade varit möjligt att genomföra idén om en informationskampanj på Arlanda redan i somras. Liknande informationskampanjer genomfördes på tre andra flygplatser. Swedavia meddelade att de var positiva men idén föll mellan stolarna. Swedavia väntade på initiativ från staden, som inte kom. Vi kan bara beklaga att staden och Swedavia inte lyckades etablera ett samarbete.

Sommarlovsberedskap omfattar dock mer än bara kampanjer på flygplatser och annan kollektivtrafik. Det handlar om att se till att det finns bemanning på sommaren för att snabbt kunna ta hand om barn och unga som måste få skydd och att det finns en medvetenhet hos personal även på Södermalm som möter unga att exempelvis känna igen tecken på oro inför sommarlovet. Ingen tjej eller kille ska behöva bli bortgift i Stockholm kommande sommar.